

Nyelvvizsgálóval rendelkező oktatók (százalékban)

Óvó-/tanítóképző főiskolák	31
Tanárképző főiskolák	44
Szakmai főiskolák	41
Egyetemek	60

A pszichológiai és pedagógiai alaptárgyak óraszámainak arányai (százalékban)

Intézménytípus	Pszichológia	Pedagógia
Óvó-/tanítóképző főiskolák	28	72
Tanárképző főiskolák	52	48
Szakmai főiskolák	30	70
Egyetemek	52	48

Az adatok elemzése alapján eddig az alábbi témákban készültek résztanulmányok:

- A képzés szervezeti és személyi jellemzői
- Tantárgyi struktúrák az egyetemi képzésben
- A pedagógiai tárgyak integrációja
- Tréning-jellegű foglalkozások a képzésben
- Neveléstudomány és didaktika tematikák összehasonlító elemzése
- A módszertan és a pedagógiai tárgyak viszonya
- A műszaki tanárképzés sajátosságai
- Kutatások és nemzetközi kapcsolatok

A kutatás részletesebb ismertetésére az *Educatio* következő, pedagógusokkal foglalkozó számában kerül sor.

Ballér Endre & Szabó László Tamás

TANULÁSI IDŐ ÉS MUNKAVÁLLALÁSI ESÉLYEK

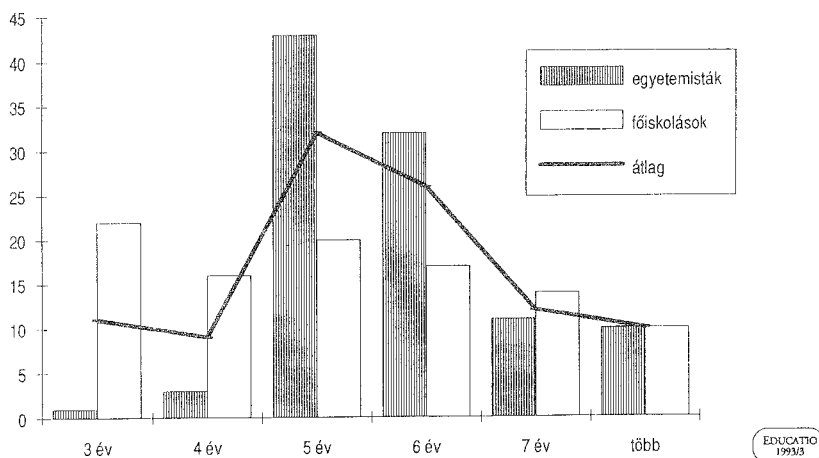
Az *Oktatáskutató Intézet* 1993 elején – a tandíjrendszerre koncentrálva, de emellett több kisebb témát is érintve – felmérést végzett a jelenleg felsőoktatási tanulmányaikat végzők körében. Az alábbiakban ezen kérdőív adataiból a tanulmányi idő várható hosszára és az elhelyezkedési esélyekre vonatkozó kérdésekre adott válaszokat ismertetjük.

Jóllehet a felsőfokú képzésben résztvevők nagyobb része egyetemre jár, s ennél fogva tanulmányaik értelemszerűen a főiskolán tanulókénál hosszabbak, az egyetemisták arányánál jóval nagyobb számban vannak azok – csaknem a kérdezettek 80 százaléka –, akik 5 évre vagy annál hosszabbra tervezik tanulmányaikat. Úgy tűnik tehát, hogy sokan vannak, akik – vagy kényszerből, vagy saját elhatározásukból – várhatóan valamelyest meghosszabbítják felsőfokú képzésük idejét (lásd 1. ábra).

Ezeket az eltéréseket az egyes egyetemek tanrendje, képzési struktúrája indokolja: a főiskolát végzők általában 3, vagy 4 évre tervezik felsőfokú tanulmányaikat, míg az egyetemisták inkább 5 vagy 6 évre, bár néhány szakirány, intézménytípus esetében eltérésekre is felfigyelhetünk. Így például meglepő, hogy az orvosira és a közgazdaságra járók körében csaknem megegyezik azok aránya (59 illetve 57 százalék), akik 6 évre tervezik egyetemi képzésüket; az orvosi szak mellett a műszaki egyetemeket illetve tanár- és tanítóképzőt végzők között találunk nagy számban olyanokat, akik 7 évig vagy annál hosszabban is folytatni szeretnék felsőfokú tanulmányaikat.

1. ÁBRA

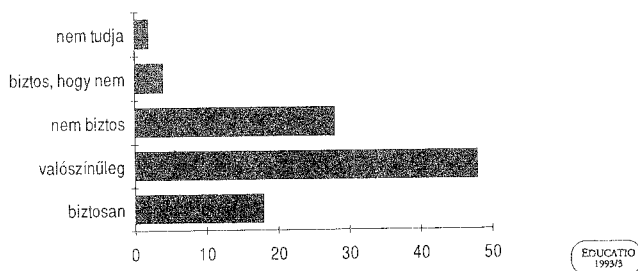
Hány évre tervezik tanulmányaikat? (%-os megoszlás)

A végzés kitolására, a tanulmányi időszak meghosszabbítására irányuló szándék főként férfiaknál jelentkezik, míg a felsőoktatásban 3–4 évig résztvevők körében a nők aránya magasabb az átlagosnál, ami – figyelembe véve, hogy a főiskolai képzésben, s különösen bizonyos szakmákban a nők valamelyest felülreprezentáltak – egyáltalán nem meglepő.

2. ÁBRA

Lesz-e munkahelye a tanulmányok befejezése után? (%-os megoszlás)

A végzés késleltetésének egyik lehetséges oka lehet a félelem a munkanélküliségtől, amely mostanra már a diplomások körében is reális. Különösen így van ez egyes szakterületek – mint

például a műszaki értelmiség, egyes humán- és természettudományi ágak – esetében. A tanulmányi idő hossza és a munkanélküliségtől való félelem nem feltétlenül és nem minden szakirányban jár együtt: a műszaki végzettségűek esetében ritkábban, de pl. a közgazdászok elhúzódo képzése mögött valószínűleg más okokat – például külföldi tanulmányutak lehetőségét – érdemes keresnünk. Erre utal legalábbis az a tény, hogy a közgazdászok és a gazdasági jellegű főiskolákon végzők túlnyomó része kedvezőnek, vagy legalábbis reménykeltőnek látja elhelyezkedési lehetőségeit: a Közgazdaságtudományi Egyetemre járók 60 százaléka biztosnak, további 36 százaléka pedig valószínűnek tartja, hogy el tud helyezkedni, képzettségének megfelelően. Hasonlóan optimisták – vagyis inkább realisták – álláslehetőségeiket illetően a jogi egyetemeken tanulók is: 53 százaléuk biztosra veszi, 44 százaléuk valószínűnek tartja, hogy talál majd megfelelő munkahelyet.

Mint a 2. ábrán is jól látható, a hallgatók nagyobb része többé-kevésbé valószínűnek tartja, hogy nem koptatta feleslegesen az iskolapadot, s talál majd helyet magának végzés után, egyharmadnyian azonban kevés reményt fűznek ehhez vagy teljesen lemondóak.

A leginkább bizonytalanok és pesszimisták a már említett műszaki szakirányokban továbbtanuló hallgatók, valamint a bölcsész- és természettudományi karokra járók. A bölcsész- és természettudományi szakokon tanulók több mint egyharmada csak kis esélyt lát arra, hogy képzettségének megfelelő munkát találjon, hasonlóan vélekednek az agráregyetemen tanulók is. Még kevésbé reménykednek azonban a műszaki egyetemek és főiskolák hallgatói – a műszaki egyetemisták 44 százaléka meglehetősen nehéznek, további 7 százaléka egyenesen reménytelennek látja elhelyezkedési lehetőségeit, míg a műszaki főiskolát végzők körében az ennek megfelelő arányok 47 illetve 6 százalék.

Szemerszki Mariann

GAZDASÁGI SZERKEZETVÁLTÁS ÉS SZAKKÉPZÉS

A szakképzésre vonatkozó központilag előírt kötelező keretszámok eltörlésével az iskolák olyan szakmai autonómiához jutottak, amely megengedi, hogy lényegében maguk döntsenek arról, milyen szakmára hány gyereket vesznek fel. Ez a kétségtelenül liberális szellemű irányítás arra a megfontolásra épül, hogy célszerűbb, ha egy központ jobb-rosszabb előírásai helyett a szakképzésben közvetlenül érdekelték, az iskolák, a szülők és az önkormányzatok döntenek egy-egy iskola képzési profiljáról és a beiratkozók számáról.

Az oktatásirányítás a képzési keretszámok eltörlésétől nyilvánvalóan azt várta, hogy az iskolák czentúl a korábbinál frissebben és rugalmasabban reagálnak a társadalmi, gazdasági és munkaerő-piaci igényekre. A rendszerváltás utáni első három év tapasztalatai szerint ez a folyamat meglehetősen lassan zajlik: a szakképzés belső (szakmánkénti és szakmacsoportonkénti) arányainak változásai nem követik elég rugalmasan a rendszerváltás utáni gazdasági szerkezeti átalakulást.

A belső arányok 3 éves távlatban történt változásai alapján négyféle szakmacsoportot különböztethetünk meg. Az egyes kategóriákba soroltak egy olyan egyenes mentén írhatók le, amelynek a közepe a 0 (ahol nincs változás), a két vége pedig a plusz illetve mínusz 100 (%).